

Column Marianne Luyer

HOMO COOPERANS

Op een zonnige zaterdag in juni zaten heel wat mensen in een hotel te praten over de toekomst. Buiten stonden grote tractoren en waren boeren druk in gesprek met politici en andere belangstellenden. Binnen vonden workshops plaats over de toekomst van de democratie, de samenleving, de natuur, de aarde.

De tegenstelling kon niet groter zijn. Buiten heerste de weerbarstige werkelijkheid, waar groepen mensen tegenover elkaar staan, ideeën en opvattingen elkaar niet leken te ontmoeten. Waar geweld op de loer ligt. Binnen werd gesproken over het wenkend perspectief, de nieuwe bestuurscultuur, de toekomst van het lokale bestuur en de nieuwe economie. Daar werd een pleidooi gehouden voor de *homo cooperans*. Een nieuwe variant op ons mensbeeld.

Geïntrigeerd door deze moedige poging om ons mensbeeld en daarmee ons maatschappijbeeld te veranderen, ging ik naar die workshop. Gelukkig brachten prof. dr. Govert Buys c.s. deze materie op praktische wijze, namelijk in de context van de (huidige) economie. Als we uitgaan van de mens als samenwerkend wezen, daarvoor de ruimte bieden en de juiste financiële prikkels organiseren, dan kan veel innovatie plaatsvinden. Een pleidooi voor minder regelgeving en meer regelruimte. Dit klinkt bekend, het sluit helemaal aan op ons Rijnlands denken, dat immers ook uitgaat van medezeggenschap en mede-eigenaarschap van alle betrokkenen. Feit is echter dat in de praktijk onze organisaties veel vaker op het andere bekende model, het Anglicaans model, lijken dan op het Rijnlands model. Het Anglicaanse model is herkenbaar aan de focus op financiën, resultaat en een sterke sturing van bovenaf.

Deze aandacht voor de homo cooperans kan ons helpen in de opgaven waar we voor staan, is de redenering. Als we ons realiseren dat we in essentie willen samenwerken, dan gaan we dat ook doen als het nodig is om de klimaatcrisis, maar ook de crisis op de arbeidsmarkt, de wooncrisis et cetera op te lossen. Kan het zijn dat we door onze mensvisie aan te passen, we ook onze werkelijkheid veranderen? De filosoof Foucault, die zichzelf liever historicus noemde, heeft beschreven hoe ons mens- en wereldbeeld zijn veranderd in de loop van de tijd. Lang geleden leefden we te midden van de natuur en zagen we ons ook als zodanig; daarna kwamen de goden in beeld en de monotheïstische godsdiensten waardoor ons mensbeeld veranderde in relatie tot het Hogere. De Renaissance en de Verlichting brachten ons vervolgens het humanistisch mensbeeld, waarin de mens centraal staat. 'Ik denk, dus ik ben', van Descartes, wordt door velen nog dagelijks uitgedragen.

Het humanistisch mensbeeld legt de nadruk op het rationele in de mens en kent een grote waardering voor de wetenschap. We zijn gaan denken in termen van modellen en beheersbaarheid. Foucault beschrijft in zijn boek *De woorden en de dingen*, dat deze humanistische mensvisie uiteindelijk zal worden vervangen door een andere mensvisie, omdat we ervaringen zullen hebben die niet meer binnen dat concept gaan vallen. Misschien wordt het tijd om al onze inzet te richten op de homo cooperans.

Marianne Luyer is kerndocent en moderator bij Avicenna, Academie voor Leiderschap, lid van het netwerk The Midfield en adviseur bij het Nationaal Register.